

Пахальчук Н.О. Організація фізичного виховання молодших школярів у сільській школі // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Н.О. Пахальчук. – Суми : СумДПУ, 2012. – №2 (20). – С. 303-310.

37.037.1: 37.018.523:373.31

Н.О. Пахальчук
Вінницький державний
педагогічний університет
E-mail: 19803@mail.ru
orcid.org/0000-0001-7098-3821

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДИХ ШКОЛЯРІВ У СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті висвітлюються актуальні проблеми організації фізичного виховання в умовах села. Автор обґрунтовує проблеми здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності молодших школярів у сільській школі та презентує прийоми формування позитивного ставлення учнів початкових класів до занять фізичною культурою.

Ключові слова. Сільська школа, фізичне виховання, молодші школярі, прийоми формування, позитивне ставлення, фізкультурно-оздоровча робота, заняття фізичною культурою.

37.037.1: 37.018.523:373.31

Н.О. Пахальчук
Вінницький державний
педагогічний університет
E-mail: 19803@mail.ru

ОРГАНИЗАЦИЯ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ

Аннотация. В статье освещаются актуальные проблемы организации физического воспитания в условиях села. Автор обосновывает проблемы осуществления физкультурно-оздоровительной деятельности младших школьников в сельской школе и представляет приемы формирования положительного отношения учеников начальной школы к занятиям по физической культуре.

Ключевые слова. Сельская школа, физическое воспитание, младшие школьники, приемы формирования, позитивное отношение, физкультурно-оздоровительная работа, занятия по физической культуре.

37.037.1: 37.018.523:373.31

N. A. Pahalchuk
Vinnytsia State Pedagogical
University
E-mail: 19803@mail.ru

THE ORGANIZATION OF PHYSICAL EDUCATION AT RURALELEMENTARY SCHOOL

Annotation. The article highlights the current problems of organization of physical education at rural school. The author substantiates the issue of sports and recreational activities of junior school children at rural schools and presents methods of forming their positive attitude to the physical training lessons.

Key words. The rural school, physical education, junior schoolchildren, forming children's positive attitude, physical training lessons.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань держави в галузі освіти є турбота про здоров'я нації, виховання фізично загартованого підрастаючого покоління. Цим зумовлена необхідність посилення навчальної та виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах України та обґрунтування ефективних методик навчання та виховання учнів, здатних наполегливо сприймати у школі навчальний матеріал та займатися фізичною культурою. Проблема якості, ефективності та розвитку фізичного виховання для жителів сільської місцевості останнім часом стала надзвичайно актуальною [4, 8].

Так, у законі України «Про фізичну культуру та спорт» велика увага держави приділяється проблемам розвитку фізичного виховання в сільській місцевості, адже держава забезпечує пріоритетний розвиток фізичної культури і спорту на селі, створює необхідні умови для занять фізичною культурою і спортом сільських працівників і членів їх сімей [26, 12]. Це зумовлено тим, що саме фізичне виховання є важливим компонентом гуманітаризації та гуманізації освіти. Стратегічною метою розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту в сільській місцевості є створення необхідних умов для занять фізкультурно-оздоровчою і спортивною діяльністю сільського населення, які б відповідали вимогам законів України «Про фізичну культуру і спорт» [26, 17].

Аналіз актуальних досліджень. Нинішній практичний і теоретичний стан проблеми розвитку сільських шкіл свідчить про недостатню її розробленість і потребу у використанні цінної спадщини попередніх років. Загальні питання розвитку педагогічної науки в галузі народної освіти в Україні, у тому числі й сільських шкіл, знайшли відображення в працях А.Бондаря, М.Гриценка, П.Дроб'язка, Б.Кобзаря, Л.Когана, В.Курила, М.Левківського, О.Любара, Л.Медвідь, О.Микитюка, О.Сухомлинської тощо.

Теоретичне обґрунтування та узагальнення власного досвіду роботи в сільських школах висвітлювали у своїх працях О.Захаренко, І.Ткаченко, В.Сухомлинський тощо. Л.Борисова, М.Гур'янова, П.Жильцов, О.Кузь, А.Цирульніков тощо висвітлювали особливості функціонування сільських шкіл та специфіка діяльності сільського вчителя.

Серед причин погіршення рівня фізичної підготовленості сільських мешканців дослідники (Л.Волкова, В.Гребінченка, О.Дубогай, М.Козленка тощо) виділяють зниження загального рівня життя і соціальної захищеності населення, недосконалість системи медичного обслуговування, недостатнє фінансування освітніх установ, низький інтерес підростаючого покоління до власного здоров'я тощо. На думку багатьох учених, фізичне виховання в сільській школі є повноцінним, коли ґрунтується на засадах народних традицій (Е.Вільчковський, Г.Воробей, Є.Пристапа, М.Стельмахович тощо); враховується роль сім'ї, родини, найближчого оточення, місце проживання та віддаленість від великих міст як основи духовного і фізичного розвитку (Г.Богданов, Е.Вільчковський, В.Качашкін, М.Козленко, І.Кошміна тощо), тісний зв'язок батьків, навчального закладу та сільської громади тощо.

Мета статті: презентація прийомів формування позитивного ставлення молодших школярів до занять фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу. Сільська школа висуває особливі вимоги до організації фізичного виховання. Характерною особливістю навчального закладу в сільській місцевості є те, що школа при відсутності сільських осередків культури (клуб, музей тощо) стає єдиним закладом, який організовує навчально-виховний процес для учнів початкових класів. Особливості фізкультурно-оздоровчої роботи в сільській школі визначаються умовами її існування – віддаленість від міських культурних центрів, відсутність психологічних служб, недостатньою матеріально-технічною базою. Сільські школи самі стають центрами навчально-виховної роботи з дітьми й дорослими, а вчителі – їх організаторами [1; 2; 4].

Вивчення процесів фізичного вдосконалення і самовдосконалення молодших школярів у сільській місцевості має свої особливості, оскільки в дітей недостатньо сформоване розуміння того, що від фізичного здоров'я професійна і громадська працездатність особистості. В більшості сільських шкіл спостерігається відсутність спеціальних приміщень для занять фізичною культурою, мала наповнюваність класів, велика зайнятість дітей у допомозі

батькам по господарству. Очевидними є також проблеми між необхідністю забезпечення програмових вимог із фізичного виховання та технічно-матеріальною базою школи в сільській місцевості; між зацікавленістю батьками успіхами дітей предметами природничо-математичного циклу та нейтральним ставленням до успіхів у фізкультурній діяльності; між залученням дітей до колективної діяльності та малою наповнюваністю класів; між організацією змагальної спортивно-оздоровчої діяльності та відсутністю паралельних класів тощо.

З метою формування позитивного ставлення молодших школярів до занять фізичною культурою розроблені та впроваджені у Давидівську загальноосвітню школу I–III ступенів Пирятинського району Полтавської області проведення сюжетно-рольових уроків, туристичних прогулянок, заповнення щоденника «Здоров'ятко», виготовлення паперових презентацій тощо.

Так, спільно з вчителем фізичної культури визначеного навчального закладу Атаманчук О.Й. було запроваджено заповнення дітьми щоденника «Здоров'ятко», який містить чотири розділи «Юні олімпійці», «Щоб здоров'я мати, треба за собою слідкувати», «Природа моя, я – частинка твоя», «Сумління та праця із завданням справиться». Зміст завдань попередньо обговорено та проаналізовано на методоб'єднанні вчителів початкових класів та батьківських зборах.

Перший розділ «Юні олімпійці» включає вправи з легкої атлетики, гімнастики, які мають такі назви як «Умію виконувати стройові команди», «Мій кращий результат із бігу на 30 м», «Підтягуюсь на високій (низькій) перекладині», «Мій кращий результат із човникового бігу 4/9м» тощо. Діти виконують завдання із щоденника «Здоров'ятко» на уроках фізичної культури під керівництвом вчителя, а також у другій половині дня в присутності батьків. Учні записують свої досягнення в спеціально відведених місцях, ці результати підтверджує вчитель або батьки своїм особистим підписом.

У першому розділі щоденника представлено серію ігрових ситуацій для виконання. Так, метою ігрових ситуацій «Налетіли білі мухи» є удосконалення вміння робити махи руками з предметом, розвиток сили, витривалості, охайності,

виховування працелюбності, охайності; «Малеча додому» – удосконалення вміння дітей швидко та спритно збирати невеликі предмети (курчат), розвиток уваги, спритності, швидкості, координації рухів, виховання працелюбності позитивного ставлення до маленьких живих істот; «Криниченька джерельна водиченька» – удосконалення вміння переносити важкі предмети на певну відстань, розвиток витривалості, уваги, сили, виховування працелюбності, шанобливого ставлення до батьків, бережливого ставлення до чистої джерельної води.

Другий розділ щоденника «Щоб здоров'я мати, треба за собою слідкувати» (рис. 1) включає дотримання гігієнічних норм та особистий догляд за власним здоров'ям.

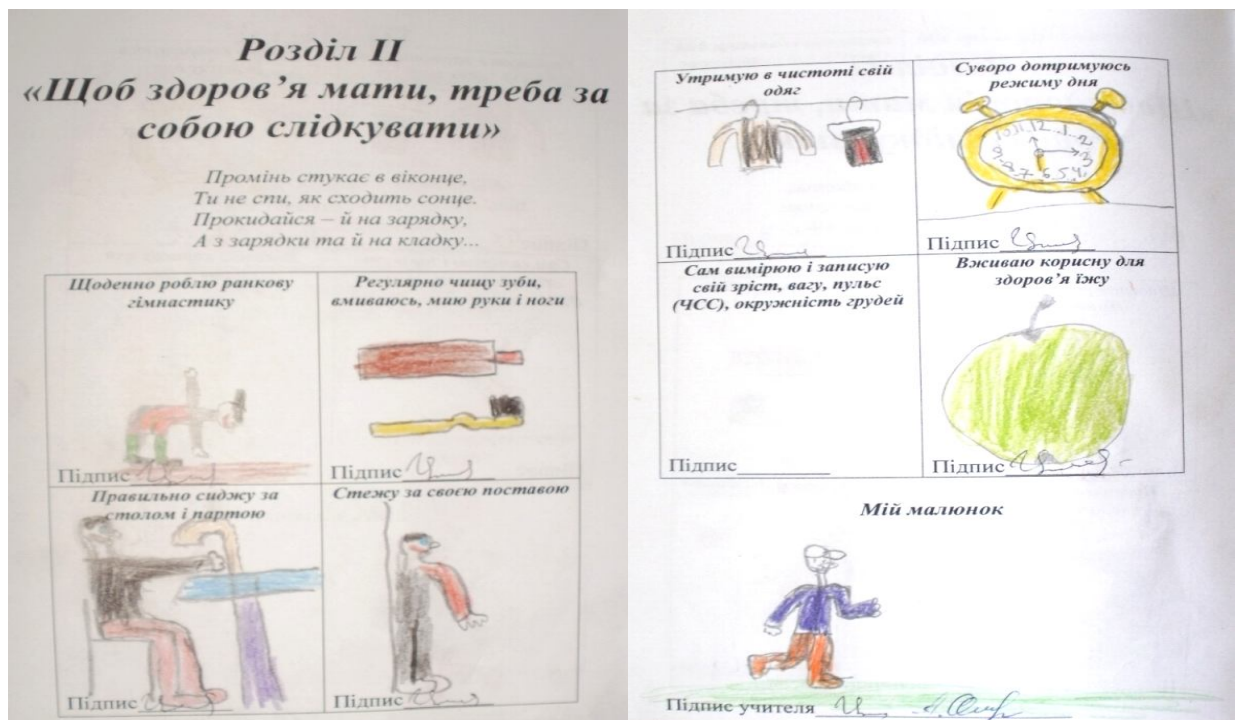

Рис. 1. Приклад оформлення другого розділу щоденника «Здоров'ятко».

Завдання мають такі назви як «Щоденно роблю ранкову гімнастику», «Регулярно чищу зуби, вмиваюсь, мию руки і ноги», «Стежу за своєю поставою», «Утримую в чистоті свій одяг», «Вживаю корисну для здоров'я їжу» тощо. Ці завдання діти виконують зранку та на протязі робочого дня під контролем батьків. Результати фіксуються у щоденнику у вигляді малюнка.

Третій розділ щоденника «Природа моя, я – частинка твоя» (рис. 2) включає різні види загартування. Завдання мають такі назви, як «Приймаю сонячні ванни»,

«Регулярно провітрюю свою кімнату», «Постійно роблю прогулянки на свіжому повітрі», «Регулярно роблю обтирання вологим рушником вранці» тощо. Всі завдання учні виконують на протязі року. Цей розділ контролюють також батьки, враховуючи стан здоров'я та індивідуальні особливості своїх дітей.

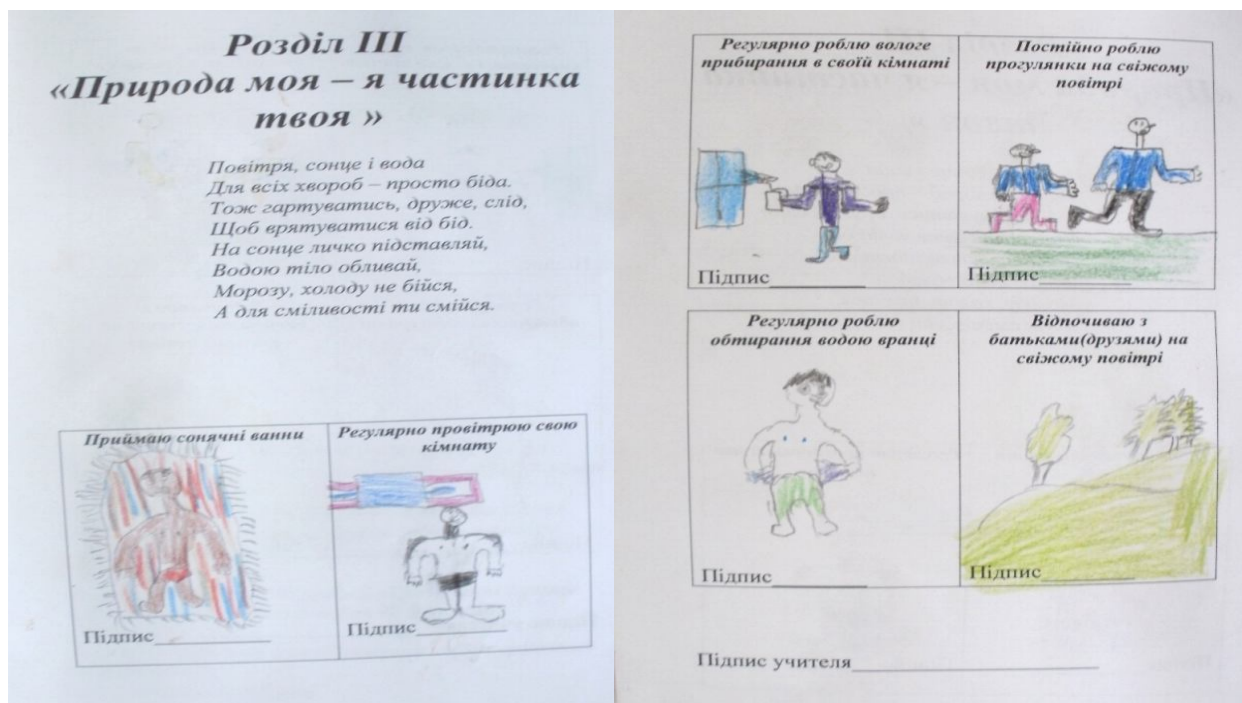

Рис. 2. Приклад оформлення третього розділу щоденника «Здоров'ятко».

Четвертий розділ щоденника «Сумління та праця із завданням справиться» (рис. 3) розроблено із врахуванням специфіки організації фізичного виховання в сільській місцевості. В ньому використано ігрові ситуації, які дитина виконує протягом року. Так, метою ігрової ситуації «Погодуймо курчат» є удосконалення вміння робити присідання, нахили тулуба вперед; розвиток сили та гнучкості; виховання любові до птахів, допомога батькам по господарству, годівля курчат. Зміст ігрової ситуації «Нагодуймо курчат» включає таку послідовність рухів: в.п. – основна стійка; 1-2 – нахил тулуба вперед (взяти корм правою (лівою) рукою, ноги в колінах не згинаємо); 3-4 – в.п.; 5-6 – повний присід (посипали корм курчаткам); 7-8 – в.п. (вправу виконати 6 – 8 раз).

Зміст завдань щоденника «Здоров'ятко» є універсальним для всіх учнів початкових класів, його заповнення відбувається протягом року, контролюють вчитель та батьки.

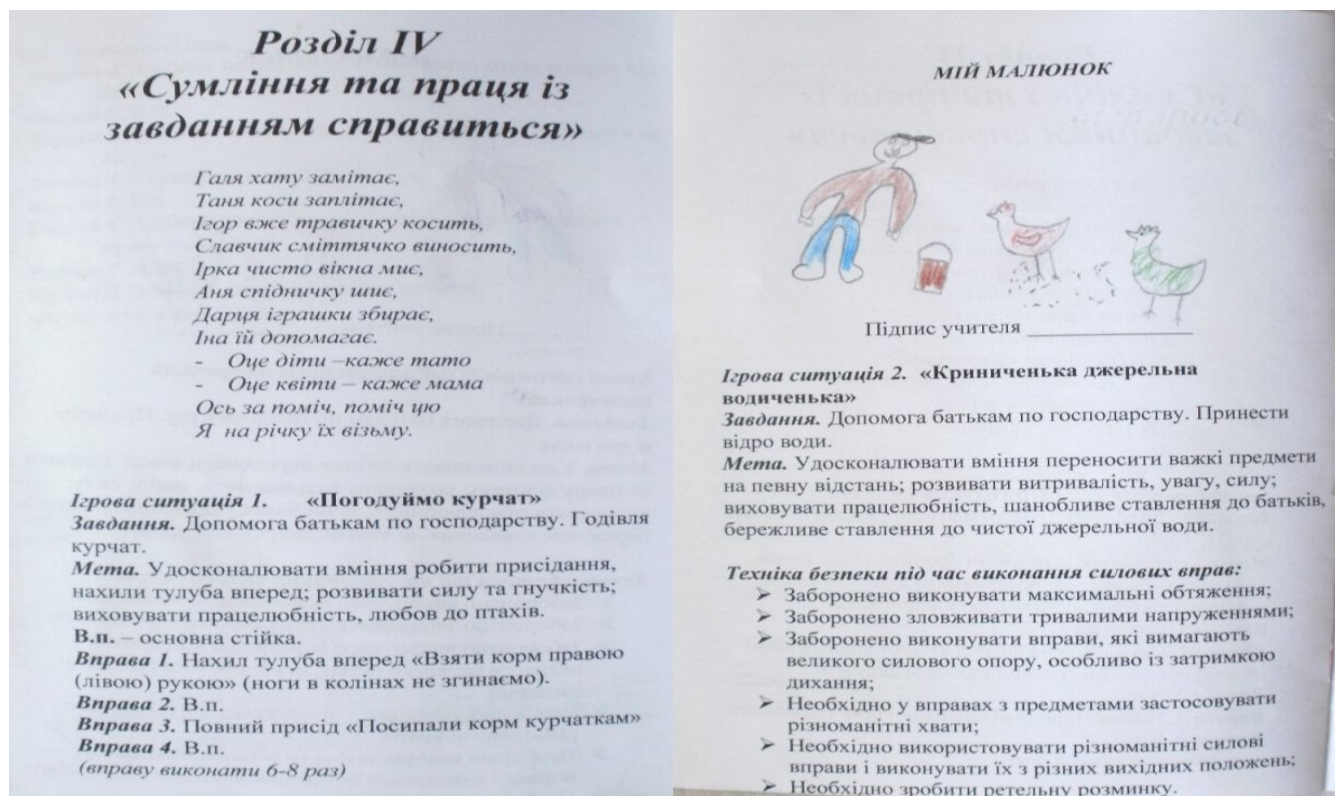

Рис. 3. Приклад оформлення четвертого розділу щоденника «Здоров'ятко».

Для набуття учнями теоретико-методичних знань нами було запроваджено також функціонування живої газети «Фізкультурники». Зміст роботи полягав у представленні молодшими школярами інформації на запропоновані теми: «Хто такі спортсмени?», «Що потрібно робити, щоб не хворіти?», «Село допомагає загартуватись», «Як стати сильним та спритним?», «Ой пройдуся я вранці босоніж», «Як почати день?», «Як поводитися, коли щось болить?» тощо. Діти разом із батьками підбирали цікавий матеріал до своїх виступів, готували «Паперові презентації». Їх метою були не тільки теми про загартування та особисту гігієну організму, а й техніка виконання різних вправ. «Паперові презентації» виготовлялися на папері, адже в сільській місцевості комп'ютер не у всіх є.

Вправи мали такі назви як «Міст» (рис. 4) «Покотився колобок» (перекид вперед, назад), «Берізка» (стійка на лопатках) тощо.

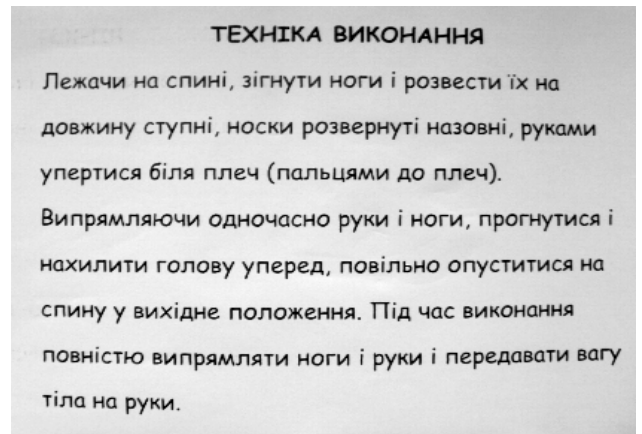
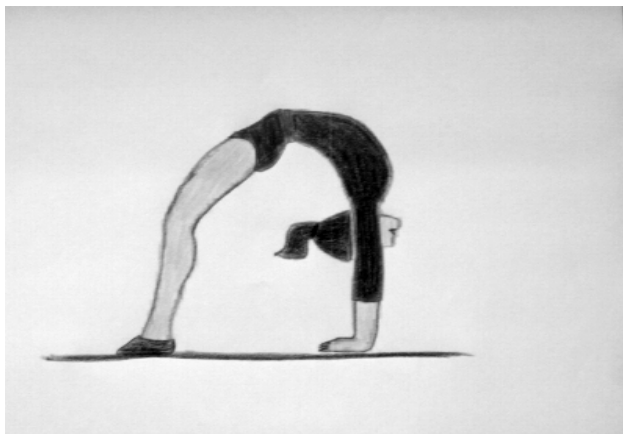

Рис. 4. Приклади оформлення «паперових презентацій» до фізичної вправи міст.

У процесі дослідно-експериментальної роботи нами було запропоновано батькам варіанти нетрадиційної ранкової гімнастики. Серед запропонованих комплексів ранкової гімнастики були такі як «Гімнастика на крапельках роси». Особливості виконання: діти виконують ранкову гімнастику босоніж на траві з росою влітку або пізно навесні.

Наведемо приклади вправ, що було запропоновано дітям. «Сонце зайчики пускає» (повороти голови вправо-вліво): дитина, повертаючи голову направо-наліво, повинна подивитися на крапельки роси, які знаходяться на листочках дерева. «Доторкнись до промінчика» (нахили тулуба вперед): під час нахилу тулуба вперед дитина повинна доторкнутися до травички з росою. «Весняний дощик» (стрибки на місці з підніманням рук вгору): під час підстрибування дитина повинна доторкнутися до гілочки з дерева та рухами руки збити крапельки роси з листочків тощо. Ранкова гімнастика під назвою «Маленьке сонечко» виконується в приміщенні з дитячим обручем. Особливість комплексу ранкової

гімнастики полягає в тому, що дитина виконує вправи спочатку в положенні лежачи з поступовим переміщенням у положення стоячи.

Наведемо приклади вправ, що було запропоновано дітям. «Сонце прокидається»: в.п. – лежачи на животі з обручем в обох руках над головою. 1-2 – дитина ставить обруч на підлогу і сама піднімає голову, 3-4. – в.п. «Сонечко загляда в віконечко»: в.п. – сидючи на колінах, дитина тримає обруч перед собою двома руками, 1-2 – стати на коліна, повернутися вправо, подивитися в «віконечко» (обруч), 3-4 – в.п., 5-6. – стати на коліна, повернутися вліво, подивитися у «віконечко» (обруч), 7-8– в.п. тощо.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, з метою розв'язання завдань фізичного виховання в сільській місцевості доцільно використовувати різноманітні методи та прийоми активізації фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами, практикувати нетрадиційні форми занять з учнями початкової школи, популяризувати самостійну оздоровчу діяльність дітей. Подальшого вивчення потребують питання використання інноваційних технологій формування фізичної культури учнів початкових класів у сільській школі, а також проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах села.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е.С. Система фізичного виховання молодших школярів : навч.-метод. посіб. / Е.С. Вільчковський, М.П.Козленко, С.Ф.Цвек. – К. : ІЗМН, 1998. – 232 с.
2. Дубогай О.Д. Навчання в русі. – К. : Шкільний світ, 2007. – 125 с.
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». – К., 1996. – 22 с.
4. Потужній О. В. Формування у дітей старшого дошкільного віку позитивного ставлення до занять фізичною культурою в умовах села : дис... канд. пед. наук : 13.00.08. – Переяслав-Хмельницький, 2006. — 235 с.